

dankbare en veel betreden gebied vrijwel vermeden, wijst ook wel op een ontbreken van de normale erotisering van het lichaam.¹

Dat ontbreken deed zich bij velen maar bepaald niet bij allen voor. De geboortecijfers van Rotterdam in de maanden juli t.e.m. december 1945² tonen aan dat zich, wanneer men het aantal concepties in oktober '44 op 100 stelt, nadien de volgende ontwikkeling voordeed: november '44: 73; december '44: 54; januari '45: 43; februari '45: 42; maart '45: 51 – cijfers die aantonen dat de seksuele contacten niet geheel wegvielen.

Wat schurft en hoofdluis betreft: deze twee ziekten breidden zich in de hongerwinter in ontstellende mate uit, wellicht in het oosten en noorden des lands (ook daar was immers een groot tekort aan zeep en andere reinigingsmiddelen), maar in elk geval in het westen – cijfers zijn slechts voor dat westen beschikbaar. De eerder genoemde Enquête van het Militair Gezag toonde aan dat, blijkens onderzoek op een aantal lagere scholen in zestien gemeenten, in vier gemeenten hoofdluis voorkwam in meer dan 60% van de gezinnen, in tien gemeenten in tussen de 60 en 30% van de gezinnen en in twee gemeenten in beneden de 30% van de gezinnen; voorts, dat van veertien onderzochte gemeenten in één gemeente kleeerluis voorkwam in meer dan 40% van de gezinnen, in zes gemeenten in tussen de 40 en 10% van de gezinnen en in zeven gemeenten in nog geen 10% van de gezinnen. Bij die cijfers moet natuurlijk bedacht worden dat 'gezinnen' hier steeds betekent: gezinnen met kinderen die lager onderwijs volgden. Representatiever cijfers zijn door enkele gemeenten gepubliceerd. De GGD in Utrecht die vóór de oorlog 100 tot 200 schurftlijders per jaar behandelde, behandelde er na een geleidelijke stijging in de periode '41-'44 (bijna 4 600 gevallen in '44), bijna 11 000 in '45. Niet allen die aan schurft leden, wendden zich evenwel tot de GGD en bij de bevrijding was het aantal schurftlijders in Utrecht op een bevolking van ca. 170 000 zielen volgens prof. dr. J. J. Zoon 'op zeker 20 000 te schatten'.³ De GGD te Rotterdam behandelde in '45 ruim 90 000 schurftpatiënten, de GGD te Den Haag evenwel slechts ruim 10 000. Wij willen aan al die cijfers slechts deze conclusie verbinden dat hoofdluis (en in mindere mate kleeerluis) en schurft in het westen des lands ten tijde van de bevrijding wijdverbreide volksziekten waren

¹ *Medische ervaringen in Nederland tijdens de bezetting 1940-1945*, p. 146. ² Gemeente Rotterdam: *Verslag van de toestand der gemeente Rotterdam, 1945 (1951)*, p. 13. ³ *Medische ervaringen in Nederland tijdens de bezetting 1940-1945*, p. 468.